

Mot Naturen, Ystad konstmuseum.

Jag önskar upprätta förbindelse med er, Stenasalen Göteborgs konstmuseum

Text av Thomas Millroth

"Jag önskar upprätta förbindelse med er" – det låter som ett nödrop, en order eller en absurditet. När Mona Petersson skriver denna önskan och låter den spridas, blir den som ett ready-made från framtiden, ett meddelande någon funnit, ett vittne om något som skett med väldig kraft. Den lätt absurt torra och korrekta formuleringen är också typisk för den förtvivalade humor Mona Petersson ofta utvecklar i sina verk.

Humor? Ja, genom att ständigt vända sig till det udda, hotade, närmast utrotade utan att ta till brösttoner. Vilhelm Ekelund skulle ha talat om låghetens sprängkraft. Mona Peterssons torrt konstaterande hållning fokuserar, enligt henne själv, "på det som har lågt värde /.../, ogräs, råttor, gråsparvar osv". Detta konstaterande har hon medvetet lagt nära förbiseendet. Att se förbi betyder ju inte att icke se, det handlar om att se men strunta i vad man ser.

Den stumma blicken är ett genomgående tema. "Solen den skiner" innehåller ett öga, "Ögat stumt synnervspapillen blind" handlar om blicken, i "Bur" finns möjlighet att kika in på den varelse som konstruktionen är avsedd att stänga in. Och så vidare. Det fält vi – företrädesvis med ögat – kan uppfatta hänger samman med vad vi tänker, vilka föreställningar vi har, och inte minst hur vi ser. Foucault talade om "the unequal gaze", som ju är fångvaktarens vakande öga, en blick som icke låter sig besvaras, men ändå är beskuren av anledningen till att just då se. Så är det oftare än man tror; ja, mestadels. En stor del av Mona Peterssons verksamhet handlar om just detta, inte bara att vidga fältet, snarare att riva ner och byta bort.

Mona Petersson ringar ofta in det absurda i blickens styrda omfång och riktning. "Cat Walk" med paraden av atombombsprov är ju ytterst resultatet av noggranna observationer hur sprängningarna förlöpte. Namnen, intimiseringen, bagatelliseringen av kraften påminner om det verkligt absurda i hela tilltaget. Den som ser detta som begränsat till några generalers virriga hjärnor tar miste, jag upplever det som en skakande metafor för hur vi själva väljer att vända blicken och begränsa den. Och hur intima vi kan tillåta oss bli med en makt, som inte vill något hellre än att tilltalas i diminutiv.

Vrider vi ögonen litet grand utanför vanefältet fångar vi in övergrepp, utrotning, de åsidosatta. Den ögonrörelsen innehåller för Mona Petersson inte bara moral och politik - minus retorikens figurer - men ställer en övertygad existentiell fråga. Hur vet jag att det som är bäst för mig också skulle vara bra för andra? Tonen i frågan är lågmäld, då den genomsyrar de undersökningar, som utgör hennes verk. Som en parentes vill jag här gärna understryka, att jag ser "Hjul" som en ideologisk trampkvavn, där vi alldeles för lätt låter oss hållas.

Vårt nästan viktigaste organ att orientera oss i rummet är hörseln. Tystnaden i "Catwalk" är bedövande; sövande och estetisk. I utställningsrummet sprider sig ett surrande ljud, det strålar irriterande ut från högspänningsmasterna i "Elektricitet". Långsamt, malande i en pauslös minimalism, så tät att panikångesten börjar krypa i kroppen.

Här når jag en av smärtpunkterna i Mona Peterssons verk. Hon begrundar, frågar, dokumenterar, visar, demonstrerar ibland litet skevt leende och lågmäلت, någon hotad art, men förr eller senare når vi tillsammans med henne de skärande kanterna. De som får oss att rygga tillbaka för atombombsproverna. Det surrealistiska obehagliga fränstötande objektet hämtat ur mardrömmen; men glöm då inte den absurda humorn i detta tilltag. Mona Petersson lägger märke till sårytan i den minsta vardagliga händelsen, hon rör vid den med fingrarna, hennes konst är mycket fysisk och handlar om sådant vi egentligen alla hört, sett eller läst om; men alltför gärna glömt bort.